Tendințe în managementul informațiilor în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului

Laura-Loredana CHELMUŞ
Serviciul Român de Informații
e-mail: **cloredan@yahoo.com**

Abstract

The information revolution witnessed today requires more and more a real-time process of coordination in order to make the best of the available information.

The dynamics of the terrorist phenomenon have revealed the importance of prevention and, thus, a need to review the ways of approaching it.

In time, we have noticed the willingness of states to draft strategic documents designed to ensure an appropriate management of information and, thus, to develop intelligence analysis.

In practical terms, there is an increasing number of states setting up antiterrorist coordination centers to integrate terrorism-related information and to draft threat assessments.

Moreover, further strengthening of the cooperation remains a prerequisite for success in the fight against terrorism.

Keywords: management of information, terrorism prevention.

Articolul de față a fost scris având ca obiectiv principal identificarea unor tendințe în managementul informațiilor în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului – fenomen ale cărui proporții şi nivel de risc la adresa securității cetățeanului determină o abordare integrată în plan național şi eforturi similare la nivel regional sau internațional.

Acest demers este parte a unui proces de cercetare care a urmărit să analizeze procesele de coordonare unitară a informațiilor în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului şi nivelul până la care pot fi fezabile modelele operaționalizate până în prezent.

Evoluțiile din ultimii ani denotă că – în pofida unor succese notabile – experienței acumulate de comunitatea internațională i se contrapune

perfecționarea permanentă a mijloacelor şi metodelor (prin lărgirea paletei de obiective vizate, creşterea gradului de complexitate a mijloacelor utilizate, tehnologiile avansate şi rețele de comunicații, sabotaj economic etc.) utilizate de teroriști pentru comiterea de atentate.

„Lecțiile învățate" din evenimentele dramatice, precum 11 septembrie 2001 sau 11 martie 2004, au contribuit la reconfigurarea politicilor aferente, dublată de o relativă, dar necesară, armonizare în plan global şi regional şi de o consolidare a cooperării în domeniu, după ce acestea au relevat existența unor breşe în abordările naționale. Totodată, incidentele de această natură au indicat că, în pofida deținerii unor informații relevante, absența unei integrări corespunzătoare a puzzle-ului informațional, care să ofere tabloul general, nu permite gestionarea adecvată a situației.

Pornind de la aceste rațiuni, considerăm că dinamica actuală a acestui fenomen implică condiția *sine qua non* a unui management adecvat şi eficient al exploziei informaționale cu care ne confruntăm, atât la nivel național, cât şi regional sau internațional, în aceste planuri, în formate agreate de părți.

Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât tendința ascendentă a amenințărilor asimetrice, atipice necesită o abordare avangardistă, având în prim-plan activitatea de informații şi un rol sporit pentru structurile cu atribuții în culegerea de informații. La nivelul comunității internaționale, amenințări precum terorismul au determinat, deopotrivă, factorii de decizie şi autoritățile competente să-şi reevalueze capacitatea de acțiune şi prioritățile operaționale.

În ultimii ani, raportările la acest fenomen au înregistrat mutații semnificative, determinând o schimbare de viziune: de la o dimensiune pronunțată de combatere la o consolidare a componentei preventive în lupta împotriva terorismului, cu accent pe relevanța şi utilitatea resurselor informaționale care fundamentează această dimensiune.

Lupta împotriva terorismului, cu precădere în ceea ce priveşte componenta preventivă, are la bază informația şi, implicit, activitatea de informații. Rolul acesteia este de a asigura cunoaşterea multivalentă a adversarului, în acest caz, a entităților teroriste – organizații sau indivizi – iar evaluarea corectă a amenințării este esențială pentru nivelul decizional care trasează liniile directoare pentru autoritățile competente.

Explozia informațională fără precedent, implicit fluxul informațional de proporții către autorități, reliefează necesitatea derulării în parametri de

eficiență a ciclului de *intelligence* şi, în principal, direcționarea adecvată pentru a obține o utilitate concretă.

Pentru contracararea acestei amenințări, statele şi organizațiile colective îşi canalizează eforturile pe consolidarea componentei preventive, prin alocarea de resurse pentru:

- elaborarea unor documente strategice punctuale destinate asigurării unui management adecvat al informațiilor cu privire la amenințările teroriste;

- dezvoltarea componentei analitice, îndeosebi a analizei de intelligence;

- crearea centrelor de coordonare antiteroristă;

- consolidarea activității de cooperare.

Strategiile naționale de securitate – sau în cazul statelor care au elaborat documente strategice privind combaterea terorismului – trasează liniile directoare şi facilitează colaborarea strânsă între autoritățile naționale responsabile în domeniul de referință.

În lupta împotriva terorismului, statele în care nivelul amenințării este ridicat dispun inclusiv de o *strategie privind difuzarea de informații* la nivel național, pentru asigurarea transferului informațiilor disponibile de la nivelul unei autorități competente către celelalte structuri cu responsabilități. Un exemplu, în acest sens, este SUA. Astfel de documente strategice pot fi dublate de *modele de management al informațiilor*, precum *National Intelligence Model* – NIM sau *Intelligence Led Policing* – ILP, care coboară, în planul tactic şi operațional, pe dimensiunea de infracționalitate.

O astfel de tendință este vizibilă nu numai la nivel național, ci şi în cadrul unor organizații supranaționale de tipul Uniunii Europene. Pornind de la acelaşi considerent, pentru îndeplinirea unui deziderat important al Uniunii Europene – asigurarea „spațiului libertate, securitate şi justiție" – documentele strategice elaborate la nivel comunitar cu sprijinul statelor membre, precum Programul multianual Stockholm (care trasează liniile directoare în domeniul cooperării polițieneşti şi judiciare – cunoscut ca Justiție şi Afaceri Interne – căruia i se subsumează lupta împotriva terorismului), invocă deja necesitatea elaborării unei *Strategii UE de management a informațiilor.*

Strategia de securitate internă a UE, document adoptat în acest an, care decurge, de asemenea, din Programul Stockholm, merge chiar mai departe stabilind ca prioritate elaborarea unui *Model european privind schimbul de informații în domeniul Justiție şi Afaceri Interne (JAI)*, care să includă toate

bazele de date europene relevante şi să asigure interoperabilitatea acestora, ca instrument necesar pentru facilitarea schimbului de informaţii între statele membre (cu precădere în domeniul JAI).

Astfel de repere vizează facilitarea procesului de selectare a informaţiilor disponibile şi direcţionarea acestora către planul operaţional sau cel analitic.

În paralel cu aceste documente, se constată o asumare de responsabilităţi în domeniul analizei în plan comunitar, care se reflectă în elaborarea de evaluări şi tendinţe ale ameninţării teroriste la adresa Europei, elaborate în cadrul a diferite instituţii sau agenţii comunitare, destinate unor beneficiari comunitari.

Regăsim, în cadrul structurii organizatorice a Comisiei Europene, *Directoratul de Securitate* cu responsabilităţi şi în domeniul antiterorism, care realizează evaluări asupra ameninţării generate de organizaţiile teroriste la adresa sediilor şi funcţionarilor instituţiilor europene şi menţinerea legăturii cu serviciile partenere.[1]

La nivelul Consiliului UE, *Grupul de Lucru pentru Terorism – TWP* are în atenţie aspecte interne din fiecare stat membru cu privire la terorism. Analizele elaborate la nivelul acestui organism – prin corelarea datelor din statele membre – sunt transmise, spre informare, Consiliul Justiţie şi Afaceri Interne şi asigură identificarea unor măsuri individuale, regionale sau chiar la nivel comunitar. *Grupul de Lucru pentru Terorism (Aspecte internaţionale) – COTER* elaborează evaluări similare, pe dimensiunea externă, dar şi propuneri de politici de combatere a terorismului destinate Consiliului de Afaceri Generale şi Relaţii Externe.

Unul dintre cele mai relevante organisme, la nivel comunitar, cu atribuţii în elaborarea de evaluări este SitCen - structura analitică din cadrul Secretariatului General al Consiliului UE, ce reuneşte analişti din cadrul serviciilor de informaţii externe şi produce evaluări ale tendinţelor în domeniul terorismului în state din exteriorul UE.

Adăugarea componentei de analiză a informaţiilor la procesul de elaborare a politicii UE în domeniul antiterorist a fost decisă în anul 2004, de către Consiliul European. „Statele membre decid ce informaţii transmit

[1] Tiberiu Tănase, „Rolul şi atribuţiile de coordonare ale UE pentru combaterea terorismului", http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/stratxxi_2007_vol2.pdf http://www.sie.ro/Evaluari/evaluari5.html.

către SitCen. Inițial, analiștii Centrului evaluau amenințări generate din afara teritoriului european. Începând din ianuarie 2005, au combinat acele evaluări externe cu informații de la serviciile interne şi Europol."[2]

Pe de altă parte, dintre agențiile comunitare, Europol realizează – anual – o evaluare generală a situației de securitate, din prisma riscurilor generate de amenințarea teroristă, sub forma unui raport, cunoscut sub acronimul TE-SAT (Terrorism Situation and Trend Report). TE-SAT-ul poate fi considerat, în bună măsură, un indicator pentru nivelul cooperării multilaterale privind un segment de informații (cele referitoare la infracționalitate) din domeniul de referință, iar Europol este coordonatorul acestui segment de activitate.

Aşadar, în plan comunitar, evoluțiile indică o preocupare pentru asigurarea managementului unitar al informațiilor care vizează fenomene precum terorism, criminalitate organizată. Componenta „analitică" nu constituie o structură integrată, produsele analitice, îndeosebi evaluările privind amenințarea teroristă, fiind elaborate – aşa cum menționam anterior – în mod disparat, prin contribuțiile statelor membre, pe segmente de competență. Scopul este, însă, acelaşi: informarea factorilor decizionali care, astfel, se realizează pe diferite „canale". În prezent, produsele analitice au un caracter strategic, urmând evoluțiile din mediul de securitate care pot genera implicații pentru spațiul comunitar.

Nu putem vorbi despre un nivel „operațional" sau tactic, dar în cooperarea polițienească şi judiciară destinată combaterii fenomenului terorist există un flux informațional, cu particularitățile conferite de organizarea națională şi comunitară specifică: poliția către Europol, reprezentanții sistemului judiciar către Eurojust.

În acest moment, nu se poate vorbi despre o coordonare unitară a informațiilor în domeniul de referință la nivel comunitar: nu există mecanisme cuprinzătoare de gestionare şi evaluare colectivă a informațiilor care provin de la diferite structuri şi agenții naționale cu atribuții din statele membre.

Totuşi, instituțiile UE, prin prerogativele de care dispun, pot contribui la asigurarea unui dialog eficient între statele care se confruntă cu amenințări teroriste şi a cooperării în domenii precum schimbul de informații, arestarea, extrădarea sau incriminarea indivizilor sau grupărilor teroriste, precum şi suprimarea finanțării acestora.

[2] Daniel Keohane, „The EU and counter-terrorism", http://www.cer.org.uk/pdf/ wp629_terrorism_ counter_keohane.pdf, May 2005.

În acest stadiu, UE poate susține şi recomanda statelor membre să-şi întărească cooperarea între structurile omologe de profil şi să utilizeze, de o manieră eficientă, informațiile de interes comun şi capacitățile de analiză-sinteză comune, dat fiind faptul că mare parte din statele membre se pronunță pentru schimbul de informații pe bază bilaterală.

Europolul tinde să devină un depozitar al informațiilor şi datelor referitoare la prevenirea şi combaterea amenințărilor transnaționale, transmise, în general, de către toate organele de aplicare a legii din statele membre. Putem, aşadar, extrapola acest sistem şi la alte structuri, cu respectarea unei relații omoloage între structura comunitară şi statele membre.

Dintre structurile menționate, SitCen prefigurează cel mai bine tendințele legate de consolidarea componentei multilaterale a cooperării informative, cu atât mai mult cu cât beneficiază de resurse informaționale de la serviciile de informații şi securitate.

Pe termen scurt şi mediu, nu sunt întrunite condițiile pentru crearea unui mecanism integrat de coordonare unitară a informațiilor în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului, chiar şi în condițiile acutizării acestui fenomen. Evaluarea este aplicabilă, în egală măsură, dimensiunii analitice şi are la bază următoarele considerente:

- informațiile aferente provin din cadrul unor instituții ale statelor membre, diferite din punct de vedere structural şi al competențelor (poliție, servicii etc);
- un organism central cu componență diversă nu oferă garanții solide privind protecția surselor de informații sau a metodelor utilizate de furnizorii de intelligence (serviciile de informații), existând riscul unor scurgeri de informații;
- schimbul de informații se derulează pe bază de încredere reciprocă, dobândită în timp şi verificabilă, ceea ce este mai dificil de realizat în plan multilateral;
- un organism care să stocheze toate informațiile referitoare la terorism, din cele 27 state membre, este dificil de controlat.

Pe de altă parte, creşte numărul statelor care optează pentru constituirea unor comunități de informații, în sensul realizării unui ansamblu funcțional sinergic în care acționează totalitatea entităților structurale dintr-un stat abilitate în colectarea, prelucrarea şi diseminarea de informații de securitate.

O astfel de abordare s-a translatat – fără să existe o conexiune temporală obligatorie – şi la problematicile specifice aflate în competența

entităţilor structurale respective. Tot mai multe state concentrează informaţiile pe profil antiterorism în centre de coordonare antiteroristă care interconectează structurile abilitate interne (componenţa variind de la stat la stat, în funcţie de particularităţile interne) şi se conectează, la rândul lor, cu organisme similare externe.

Tipologia centrelor de cooperare este diversă: unele state au creat *centre de coordonare antiteroristă* care acoperă ansamblul activităţilor – de la prevenire la combatere – în vreme ce altele au optat pentru separarea componentelor şi axarea activităţii centrelor exclusiv pe evaluarea ameninţării teroriste în plan intern (prin coordonarea unitară a informaţiilor referitoare la terorism şi, implicit, elaborarea unei analize de *intelligence* care să previzioneze riscuri şi să anticipeze evoluţii sau evenimente relevante).

O parte din statele UE – Marea Britanie, Spania, Danemarca etc. – dispun de centre care, în funcţie de specificul naţional, realizează mai multe tipuri de evaluări ale ameninţării teroriste (de la cele generale la cele specifice privind infrastructura critică, anumite evenimente, locaţii, grupări teroriste etc)[3].

La sfârşitul anului 2009, Coordonatorul UE pentru Contraterorism, Gilles de Kerchove, într-un document de discuţie referitor la Strategia UE de combatere a terorismului, făcea următoarea recomandare: „toate statele membre ar trebui să aibă un centru de coordonare antiteroristă *(fusion centre)*, iar statele ar trebui să creeze o reţea care să le interconecteze”[4].

Un prim pas în această direcţie pare să fi fost făcut odată cu intenţia exprimată de Spania – după preluarea preşedinţiei rotative a UE – de a înfiinţa un Comitet european de coordonare antiteroristă, din care să facă parte agenţii naţionale specializate.[5]

De cealaltă parte a Atlanticului, încă din anul 2005, în SUA se identifica, în documentul „Noua arhitectură a informaţiilor” necesitatea existenţei în fiecare stat american a unui *„centru de culegere, analiză şi stocare la care să participe structurile de aplicare a legii prin furnizarea şi primirea de informaţii, pentru sprijinirea luptei împotriva terorismului*

[3] CTA Danemarca, „What is the Center for Terror Analysis?” http://www.pet.dk/English/ Operational_tasks/ Terrorism/CTA.aspx.

[4] http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st15/st15359-re01.en09.pdf - 15359/1/09 REV 1 din 26 noiembrie 2009 - EU Counter-Terrorism Strategy - discussion paper.

[5] http://www.adevarul.ro/international/europa/UE-spania-presedintie-lupta_antiterorista_0_182381852.html şi http://www.eubusiness.com/news-eu/spain-attacks.24h/.

prin accesul la numeroase baze de date publice şi private pentru colectarea şi analizarea informaţiilor şi prin elaborarea de produse analitice care să ofere imagini de ansamblu asupra grupărilor criminale şi să fie diseminate către agenţiile participante".[6]

Astfel, pe lângă schimbul de informaţii şi cooperarea operaţională – esenţiale prin contribuţia specifică pe care fiecare dintre parteneri o poate aduce la eforturile concrete de contracarare a unor riscuri – este necesară, în paralel, o consolidare a cooperării analitice.

Relevanţa centrelor creşte cu atât mai mult cu cât principala dimensiune a acestora – cea analitică – traversează o perioadă de transformare şi schimbare de paradigmă. Indiferent de transformările procesuale şi metodologice, evaluarea ameninţării teroriste rămâne fundamentul adaptării politicii în domeniu, iar analiza de intelligence reprezintă o componentă esenţială pentru conturarea unei imagini comprehensive asupra surselor, nivelului ameninţării şi factorilor favorizanţi, în plan naţional sau internaţional.

„Imaginea" reflectată determină, astfel, formularea de noi politici şi strategii în domeniu, care se concretizează, ulterior, în acţiuni şi măsuri destinate protejării cetăţenilor proprii şi, implicit, promovării intereselor naţionale, prin realizarea proiecţiei de factor de stabilitate în plan regional şi comunitar.

Această abordare integrată, care se realizează în cadrul centrelor antiteroriste, constituie un avantaj, în termeni de anticipare a unor potenţiale incidente sau evoluţii, întrucât facilitează elaborarea de produse analitice multi-sursă care sunt puse la dispoziţia factorilor decizionali în mod oportun. Specializarea permanentă a experţilor din cadrul acestor centre asigură o creştere proporţională a capacităţii de interpretare a elementelor disponibile.

Analiza cere competenţă şi experienţă pentru utilizarea instrumentelor, metodelor şi a tehnicilor adecvate, structurarea informaţiilor în funcţie de domeniile de realizare a securităţii naţionale şi de relevanţa acestora, eliminarea incertitudinilor şi analizarea informaţiilor prin diferite metode analitice.

Această realitate este expresia practică a concluziei că „premisele analitice ale procesului de planificare a informaţiilor constau în diferenţierea

[6] http://www.semp.us/publications/biot_reader.php?BiotID=474 - Intelligence-Led Policing in the United States.

dintre cerințele imediate şi tendințele pe termen lung, informațiile legate de terorism fiind evaluate dintr-o perspectivă dublă:

- furnizarea unor evaluări actualizate (zilnic sau chiar mai frecvent) necesare operațiunilor şi reacțiilor imediate; şi

- analiză de tendință şi modele, esențială pentru riposta operațională imediată, precum şi pentru rapoartele solicitate de beneficiarii politici şi, de asemenea, pentru planificarea strategică în general."[7]

Unele insuccese puternic mediatizate ale analiştilor (incapacitatea de anticipare a atacurilor de la 11 septembrie 2001, problematica armelor de distrugere în masă deținute de Irak sau analiza de impact asupra perioadei ulterioare intervenției din Irak) au produs conştientizarea necesității unei reforme şi în cazul analizei. De asemenea, eşecurile înregistrate în prevenirea şi contracararea unor incidente teroriste nu au avut întotdeauna drept cauză lipsa de informații, ci mai degrabă o conexare necorespunzătoare a informațiilor disponibile.

Estimarea corectă a amenințării este importantă, deoarece va fi factorul principal în adoptarea deciziei de către autorități, în legătură cu măsurile care urmează a fi întreprinse.

În consecință, informațiile asociate unei problematici ar trebui să fie procesate, evaluate şi analizate de o structură specializată. Rezultatul activității de procesare a informațiilor se materializează în produsele informaționale destinate factorilor decizionali stabiliți de lege potrivit principiului „nevoii de a şti" şi individualizate în documente şi forme de evidență specifice.

Un alt element foarte important care trebuie luat în calcul este beneficiarul final al analizei, în speță, decidentul politic care nu este întotdeauna familiarizat, cu subiectul analizei şi, implicit, cu situația în care trebuie să ia o decizie. În funcție de pregătirea profesională sau alte caracteristici de personalitate, decidentul trece produsul analitic prin propriul proces de analiză.

Provocarea – în ceea ce priveşte produsul finit – nu constă numai în a şti modalitatea de a furniza beneficiarului o anumită informație, dar şi în a organiza şi plasa informația respectivă în contextul, momentul, şi locul potrivite şi în detaliul corespunzător[8]. De aceea, decidentul şi analistul nu

[7] Steve Tsang, *Serviciile de informații şi drepturile omului în era terorismului global*, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 259.
[8] Idem.

trebuie să perceapă situațiile analizate din perspective total diferite, ceea ce, mai ales în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului, este vital.

Pentru o acțiune preventivă eficientă este vitală informarea cu operativitate şi în timp util a factorului de decizie. De altfel, avem convingerea că furnizarea operativă de astfel de documente (care includ evaluări periodice referitoare la situația internă, în domeniul antiterorist) rămâne preocuparea constantă a majorității structurilor cu responsabilități în domeniu.

Activitatea este dinamică, relaționarea cu beneficiarii informațiilor permite obținerea unui feedback şi, ulterior, formularea de noi nevoi de informare, precum şi reorientarea activității de informații în funcție de evoluția situației în domeniul antiterorist.

Integrarea informațiilor din toate sursele disponibile a fost dintotdeauna o provocare atât la nivelul instituțiilor cât şi în esența activității ca atare. Instituțional, activitatea era executată destul de bine, dar coordonarea şi integrarea aveau de suferit. Identificarea celei mai bune soluții pentru integrarea optimă a informațiilor disponibile relevante pentru un subiect sau set de subiecte date în evaluări analitice coerente şi utile beneficiarilor reprezintă cea mai importantă dilemă a analizei de intelligence contemporane.

Viabilitatea comunicării informațiilor depinde de existența unui sistem de comunicare eficient bazat pe canale de comunicații, mijloace, tehnici şi proceduri specifice între componentele cu atribuții în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului, precum şi între structuri similare din sistemul securității naționale.

Centrele focale naționale pot asigura monitorizarea centralizată, continuă şi operativă a obiectivelor urmărite şi pot fi, implicit, un punct unic de gestionare a informațiilor din domeniul de referință, aflate în continuă expansiune în termeni de volum şi complexitate. Aceste centre sunt un avantaj indubitabil în lupta împotriva terorismului, în plan național, întrucât diminuează semnificativ posibilitatea unui eşec al analizei de *intelligence* pe fondul unei coordonări neunitare a informațiilor disponibile.

Procesul modern de analiză-sinteză, sprijinit de tehnologiile informaționale performante, este intrinsec legat de un management eficient al resurselor informaționale, care rămâne una dintre condițiile fundamentale pentru eficiența activității de informații şi – implicit – a măsurilor de prevenire şi contracarare a amenințărilor. Este, totodată, esențială găsirea

unui echilibru în folosirea resurselor informaționale, care să nu neglijeze o anumită categorie sau să profite în mod exagerat de o alta.[9]

În fine – dar nu în ultimul rând – evoluțiile înregistrate consolidează importanța analizei multisursă, ca instrument de procesare şi valorificare integrată a multitudinii de resurse informaționale aflate la dispoziția unei agenții de intelligence. Acest tip de analiză trebuie să includă şi capabilitățile specifice în domeniul surselor deschise, asigurând condițiile practice pentru îndeplinirea principalului deziderat al activității de informații pentru securitatea națională: asigurarea accesului la toate sursele de informații, integrarea tuturor elementelor de cunoaştere a unei situații generatoare de risc şi fundamentarea, în baza unei analize pertinente, a unor măsuri adecvate de prevenire sau contracarare a amenințării.

Bibliografie

1. Tiberiu Tănase, „Rolul şi atribuțiile de coordonare ale UE pentru combaterea terorismului", http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/stratxxi_2007_vol2.pdfhttp://www.sie.ro/ Evaluari/ evaluari5.html.

2. Daniel Keohane, „The EU and counter-terrorism", http://www.cer.org.uk/pdf/ wp629_terrorism_ counter_keohane.pdf, May 2005.

3. Steve Tsang, *Serviciile de informații şi drepturile omului în era terorismului global*, Editura Univers Enciclopedic, 2008.

4. Ionel Marin, *Comunitatea de Informații, soluția problemelor de securitate*, Bucureşti, Editura Academiei Naționale de Informații *„Mihai Viteazul"*, 2004.

Laura-Loredana CHELMUŞ este absolventă a Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza" şi a urmat cursuri postuniversitare, specializarea relații internaționale. Este doctor în „informații şi ştiințe militare" şi specialist în analiza de intelligence.

[9] Ionel Marin, *Comunitatea de Informații, soluția problemelor de securitate*, Bucureşti, Editura Academiei Naționale de Informații *„Mihai Viteazul"*, 2004, p. 240.